

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVIII.

Celovec, petek, 14. september 1973

Štev. 37 (1625)

TUDI PO PRVI SEJI KONTAKTNEGA KOMITEJA VELJA:

ZAUPANJE V PRIPRAVLJENOST AVSTRILIJE nam morejo povrniti samo dejanja

V torek popoldne se je na Dunaju prvič sestel kontaktni komitej zvezne vlade in osrednjih organizacij koroških Slovencev. Seje, ki je trajala več ur, so se udeležili zvezni kancler dr. Bruno Kreisky, zunanji minister dr. Rudolf Kirchschläger, koroški deželni glavar Hans Sima, predstavniki notranjega in prosvetnega ministrstva, za SPÖ deželni poslanec Josef Guttenbrunner ter za FPÖ državni poslanec dr. Otto Scrinzi in deželni poslanec Erich Silla (ÖVP odklanja sodelovanje v odboru ter se pri tem sklicuje na komisijo za dvojezične napise, ki da mora prej zaključiti svoje delo), s slovenske strani pa dr. Franci Zwitter, dr. Pavle Apovnik, dipl. inž. Franc Einspieler, okrajni nadzornik Rudi Vouk in Avguštin Malle za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem ter dr. Joško Tischler, dr. Reginald Vospernik, dr. Matevž Grilc, dipl. jur. Filip Warasch in Karel Smolle za Narodni svet koroških Slovencev.

Na seji je bil sprejet poslovnik kontaktnega komiteja v glavnem tako, kot so ga predlagali predstavniki koroških Slovencev. Tako je kontaktni komitej postal stalna institucija za kompleksno obravnavanje manjšinske problematike ter se bo sestala vsaka dva meseca oziroma najmanj šestkrat v letu. Poleg tega pa sta bili osnovani dve podkomisiji, ki se bosta bavili s konkretnimi vprašanji.

Pri ocenjevanju rezultatov prve seje kontaktnega komiteja je treba ugotoviti, da pomenijo določen korak naprej kljub temu, da ni bilo doseženo tisto, kar so hoteli koroški Slovenci. Predvsem je treba poudariti, da ni bilo rešeno bistveno vprašanje, to je vprašanje območja, na katerem naj bi veljala določila člena 7 državne pogodbe. Vprašanje ozemlja — kakor je novinarjem izjavil tudi kancler Kreisky — še ni bilo do kraja predskutirano; torej ni bilo niti sprejeto niti odklonjeno. Prav tako pa tudi v vprašanju ugotavljanja manjšine ni prišlo do neposredne konfrontacije. Ni bilo poskusov, da bi tako ugotavljanje skušali prikazati kot pogoj za reševanje manjšinskih vprašanj, marveč se je izkristaliziralo mnenje, da je to vprašanje

vsekakor možno rešiti tudi v drugi obliki. V načelu je prevladovalo stališče, da bi morala pri reševanju manjšinskega vprašanja obveljati nekakšna kombinacija teritorialnega in personalnega načela.

Bistvena vprašanja so torej osta-

Udar v Čilu

Voditelji vojaških in policijskih sil čilske države so izvedli v torek udar proti predsedniku Allendeju, ki so ga uporniki v njegovi rezidenci umorili, potem ko je najprej odločno zavrnil ultimativno zahtevo po odstopu.

Oblast v državi je prevzela vojaška junta, ki je zagrozila s smrtjo vsem, ki se ne bi brezpogojno uklonili njenim zahtevam. Začelo se je divje zasledovanje naprednih organizacij, prebivalstvu in predvsem delavstvu pa grozijo ostre kazni, če se ne bi pokorilo novim gospodarjem.

Tako je bil z oboroženo silo, pa tudi z „gospodarsko podporo“ Amerike, zatrt doslej edini socialistični režim v Latinski Ameriki.

Kjer ni svobode za manjšino, tam tudi ni svobode za večino

V govoru, ki ga je imel minulo nedeljo na slavnostni seji občinske skupščine v Novi Gorici, je podpredsednik izvršnega sveta SR Slovenije Zvone Dragan govoril tudi o odnosih med sosednjimi narodi in državami. Poudaril je, da je ta slovesnost ob meji, ki velja za eno najbolj odprtih v Evropi. Tako se je izkazalo, da razlike med družbenimi sistemi niso ovira za široko odpiranje državnih meja, za uspešen razvoj med državami in narodi, če temeljijo na skupnih interesih, enakopravnosti in medsebojnem razumevanju.

Korenine tega sodelovanja segajo v viharno obdobje druge svetovne vojne, je dejal podpredsednik slovenske vlade. Prepojene so s krvjo, prelito v skupni borbi jugoslovanskih in italijanskih partizanov in antifašističnih borcev. „Zato je logičen sedanji skupni interes za

odločno borbo proti vsem oblikam ožvljanja neonacizma in fašizma, pa naj se pojavljajo v Italiji ali Avstriji ali kjerkoli drugod. To pa je tudi zagotovilo, da te napredne sile tudi v prihodnje ne bodo dovolile zatiranja med narodi, ne glede na večino ali manjšino, kajti tam, kjer ni svobode za manjšino, se kaj rado zgodi, da slej ko prej ni svobode tudi za večino.“

Posebej je Zvone Dragan poudaril, da je vsestransko aktivno sožitje med obema državama ter med slovenskim in italijanskim narodom tipičen dokaz, da se da tudi odprta vprašanja hitreje reševati, če se premaga nacionalizem in malomeščanski provincializem ter se upoštevajo dejanski obojestranski interesi, kar pa žal ne velja za sosednjo Avstrijo in avstrijsko Koroško“.

la „neprediskutirana“ in se bo moral kontaktni komitej z njimi baviti na prihodnji seji, ki je bila določena za 6. november. Takrat bodo na dnevnem redu predvsem tudi konkretna vprašanja pospeševalnega manjšinskega prava in bodo koroški Slovenci razumljivo pripravili ustrezne predloge in podlage.

Po drugi strani pa je na prvi seji prišlo tudi do nekaterih konkretnih rezultatov v smislu predlogov slovenske delegacije. Ustanovljeni sta bili — kakor že povedano — dve podkomisiji. Prva, ki jo bo vodil univerzitetni asistent dr. Erik Prunč, bo imela nalogo, da avstrijsko javnost obvešča o manjšinski problematiki in tako pomaga odstranjevati iz zgodovine pogojene emocije. Ta komisija je zamišljena zelo široko. V njej bi naj bili predstavniki urada zveznega kanclerja ter notranjega, zunanjega, prosvetnega in pravosodnega ministrstva, zastopniki avstrijskega radia in televizije ter sindikata novinarjev, nadalje zastopniki političnih strank in razumljivo predstavniki slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Druga komisija pa naj bi pod vodstvom predsednika koroškega deželnega šolskega sveta, deželnega poslanca Josefa Guttenbrunnerja, na šolskem področju in zlasti v šolskih načrtih ustvarila pogoje za obveščanje in poučevanje mladine tudi o manjšinski problematiki, predvsem pa skrbela za to, da bi prišla do izraza potreba mirnega

Deželni glavar Sima

BO Odstopil 12. aprila 1974

V ponedeljek je prišlo v vprašanju odstopa sedanjega deželnega glavarja Sime do odločitve: v posebni izjavi za radio in televizijo je Sima napovedal, da bo 12. aprila 1974 odstopil s položaja koroškega deželnega glavarja. Poudaril je, da gre pri tem za svobodno odločitev in da ni staval nobenih pogojev oziroma zahtev.

Ob tej priložnosti je deželni glavar Sima spomnil na uspehe, ki so bili doseženi v času, ko je zavzemal vodilen položaj v deželni politiki. Obžaloval pa je, da ni bilo mogoče rešiti „velike naloge“ obmejne dežele Koroške, namreč zblížiti obe narodni skupini in utrditi njuno medsebojno zaupanje, kar je bistven pogoj, da bi v tem delu Evrope zagotovili mirno ozračje. Opozoril je na „nevarne simptome“ v zadnjem času ter izrazil željo, da bi kljub temu prevladala razsodnost in uvidevnost ter bi zmagała politika sporazumevanja in dobrega sosedstva.

Izjavi deželnega glavarja se je pridružila tudi njegova žena Lia Sima, ki je poudarila, da je spremljala svojega moža v vseh lepih, pa tudi v slabih časih. Neizbrisno pa ji bo — kakor je zagotovila — ostal v spominu Velikovec (kjer so lani nacionalistični razgrajči obmetavali deželnega glavarja in ženo z jajci — op. ured.) ter ji bo vedno žal, „da so mogli Korošci kaj takega početi“.

sožitja med obema narodoma v deželi in v širšem smislu med narodi sploh. Končno je pozitivno tudi dejstvo, da je kancler Kreisky dal vso podporo snujoči se mešani komisiji avstrijskih in slovenskih ter jugoslovanskih zgodovinarjev. Ta komisija naj bi po zgledu podobne avstrijsko-italijanske komisije pregledala zgodovinsko snov ter izločila iz učnih knjig in drugih pripomočkov vse tisto, kar temelji na emocijah ter na napačnem pojmovanju in tolmačenju zgodovinskih dogodkov in tako kvari medsebojne odnose.

O resničnih uspehih oziroma o vidnem napredku pri reševanju odprtih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem po prvi seji kontaktnega komiteja vsekakor ni mogoče govoriti. Predstavniki slovenskih organizacij razgovorov kljub temu niso „razbili“,

kakor je to nemški koroški tisk že vnaprej napovedoval z nekim čudnim zadovoljstvom, kakor da bi že komaj čakal, da bo lahko spet mahnil po koroških Slovenceh, češ, „poglejte jih, kakšni so: hoteli smo jim dati vse, pa niso hoteli“. Vendar pa potrpežljivost slovenske delegacije ne pomeni slabosti, marveč slej ko prej velja, kar so predstavniki koroških Slovencev jasno in odločno povedali že na razgovorih meseca junija: da bodo v kontaktnem komiteju sodelovali le tako dolgo, dokler bodo videli, da je tudi na drugi strani iskrena pripravljenost za konstruktivno reševanje odprtih vprašanj.

Zato tudi po sedanji seji kontaktnega komiteja poudarjamo: ne več besede, marveč samo še dejanja nam morejo povrniti zaupanje v pripravljenost Avstrije, da pravično reši manjšinska vprašanja!

Neuvrščenenost je postala konkreten koncept mednarodnih odnosov

„Vloga neuvrščenenih ne ponehjuje, ni preživeta, marveč se mora, nasprotno, še bolj krepiti, kajti svetovni problemi, ki najbolj zadevajo neuvrščene države, države v razvoju, še niso rešeni... Potemtakem imamo mi zdaj nalogo, da okrepiamo svojo pravico do sodelovanja pri reševanju svetovnih problemov, tako da nihče drug ne sme na naš račun reševati vprašanj, ki ne zadevajo toliko njih — velesil, kolikor prav nas, neuvrščene države.“

Tako je alžirskemu vrhu neuvrščenenih poudaril jugoslovanski predsednik Tito, eden izmed „velikih“ in najbolj aktivnih udeležencev tega pomembnega srečanja državnikov iz vseh delov sveta. V tem smislu pa je tudi potekala ter se končala alžirska konferenca, na kateri so voditelji delegacij sprejeli vrsto dokumentov, v katerih so zavzeli stališče k vsem pevečim vprašanjem današnjega človeštva. Med temi dokumenti so nedvomno posebno važni politična in ekonomska deklaracija ter akcijski program na gospodarskem področju, medtem ko se 14 resolucij nanaša na konkretna vprašanja vse od Koreje in Vietnoma preko Bližnjega vzhoda in Palestine do apartheidida in osvobodilnih gibanj.

Mir je daleč od tega, da bi bil zagotovljen povsod po svetu, ugotavlja politična deklaracija alžirske konference. Vse dotlej, dokler bodo besnele kolonialne vojne in apartheid, imperialistične agresije in politika sile, gospodarsko izkoriščanje in ropanje, bo mir omejen tako v načelih kakor tudi po učinkovanju.

Ko ugotavlja, da popuščanje napetosti med velikimi silami ni pripeljalo do razpustitve vojaških zvez, deklaracija utemeljuje cilj neuvrščenenih, naj bi ukiniteli vse vojaške baze in umaknili tuje enote z vseh koncev sveta. Udeleženci konference so posvetili posebno pozornost zagotavljanju varnosti in obrambe neuvrščenenih držav proti vsem nevarnostim od zunaj. Izrazili so zavzetost

svojih držav, da krepijo njihovo solidarnost in vzajemno pomoč v primeru, če bi karkoli ogrozilo njihovo neodvisnost in ozemeljsko nedotakljivost.

Na konferenci so se zavzeli za splošno razorožitev, za preprečitev jedrskega orožja in jedrskih poskusov ter kemijskega in bakteriološkega orožja. Zahtevali so sklicanje mednarodne konference o razorožitvi, kjer naj bi sodelovale vse države. Potrdili so privrženost neuvrščenenih držav načelom in smotrom listine Združenih narodov ter poudarili, da lahko svetovna organizacija pomeni učinkovit instrument za doseg miru, mednarodne varnosti in sodelovanja. Hkrati pa so menili, da sedanji pogoji pri funkcioniranju OZN ne ustrezajo zmeraj novim mednarodnim realnostim in ji ne dovoljujejo, da bi do popolnosti opravljala misijo miru in razvoja. Spričo tega neuvrščene države menijo, da se morajo Združeni narodi neogibno izpopolnjevati.

Posebej so v Alžiru naglasili skrb zaradi stalnega slabšanja gospodarskih možnosti držav v razvoju in nenehnega poglobljanja prepada, ki ločuje te države od razvitih industrijskih držav. Tozadevno je v deklaraciji poudarjeno, da ne smeta razvoj gospodarskih odnosov in povečanje izmenjave med razvitimi državami v nobenem primeru ogroziti temeljnih koristi držav v razvoju.

Potek konference v Alžiru ter njene zaključke so z zanimanjem spremljali in obširno komentirali v vsej svetovni javnosti. Pri tem je prevladovalo mnenje, da predstavljajo neuvrščene države danes važen faktor, ki bo čedalje bolj vplival tudi na reševanje velikih svetovnih problemov. Vedno bolj namreč prodira spoznanje, da neuvrščenenost ni več niti boj za posamezne interese niti ni več zasilni izhod iz stiske med dvema blokoma; postala je konkreten koncept mednarodnih odnosov, ki je in bo vedno bolj prisoten v svetovnem dogajanju.

„Sporočilo sedanjemu in bodočim rodovom, da svobode ni brez boja in žrtev“

V Bazovici blizu Trsta so minulo nedeljo v okviru velike svečanosti odkrili mogočen spomenik padlim borcem narodnoosvobodilne borbe in žrtvam nacifašističnega nasilja. Za to priložnost je odbor za postavitve spomenika izdal tudi posebno brošuro, v kateri je med drugim poudarjeno:

„Vsa ta povojna leta nosimo v sebi zavest našega dolga do njihove žrtve in nikoli se nismo mogli pomiriti z dejstvom, da prav v Bazovici, kraju, kjer so pod fašističnim svincem padli naši junaki prvoborci — uporniki Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič in zdramil vest sveta, ki je dotlej mirno gledal na fašistične zločine nad našim narodom, že nismo postavili spomenika padlim v narodnoosvobodilnem boju, ki naj ne bi bil le spomin na žrtve, pač pa tudi sporočilo sedanjemu in bodočim rodovom, da svobode ni brez boja in žrtev.“

Ob odkritju spomenika NOB v Bazovici je objavil poseben članek tudi Primorski dnevnik, ki je zlasti naglasil simbol in pomen Bazovice za vso slovensko narodnostno skupnost v Italiji.

Bazovica je v naši narodni zgodovini pojem — je rečeno v omenjenem članku. Bazovica pomeni boj proti fašističnim zatiralcem našega naroda; Bazovica pomeni zavestno žrtve v tem boju, pomeni kri, ki je morala namočiti našo zemljo, da je lahko iz

nje vzbrstela roža svobode; Bazovica je simbol, s katerim se je 13 let kasneje okitila ena izmed primorskih partizanskih brigad in v njenem imenu folkla po sovragu do končne zmage; Bazovica je spomin na prvo veliko svečanost po osvoboditvi, ko se je ogromna množica zbrala na bazovski gmajni in ko je general narodnoosvobodilne vojske in narodni heroj skromno in ponižno snel titovko v spoštljiv poklon štirim bazovskiškim junakom.

Zaradi vsega tega pa Bazovica ne more ostati samo spomin in tudi spomenik, ki ga danes odkriva, ne more biti le simbol narodnoosvobodilne epopeje, poudarja Primorski dnevnik. Če bi bil samo to, bi le do polovice opravičeval svoj obstoj. Biti mora in hoče biti tudi sporočilo sedanjemu in bodočim rodovom, da svobode ni brez boja in žrtev. Biti mora spodbujevalec v današnjih prizadevanjih in naporih naše narodnostne skupnosti, da si do poslednje priborimo vse pravice, ki nam gredo po vseh načelih demokracije, ki so uzakonjena v državni ustavi, porojeni iz antifašističnega boja italijanskega naroda. Biti mora vest aktivnega profašizma, ki se ne sme odražati le v besedah, temveč v stalni budnosti in pripravljenosti na protifašistično akcijo, kajti vse preveč je še dokazov, in zadnjih nam ni treba iskati kdo ve kako daleč nazaj, da so prav pri nas v ozračju odkrite potuhe in visokih kritij še vedno dejavna legla fašistične golazni.

Vse to mora biti bazovski spomenik NOB za nas in za vse, ki jih družijo ideali narodnoosvobodilnega in protifašističnega boja na našem področju, zaključuje Primorski dnevnik. Obenem pa naj bo bazovski spomenik NOB jasen opomin vsem, ki še kujejo mračne načrte proti svobodi, demokraciji in napredku, da demokratske sile pri nas ne bodo nikoli dopustile, da bi se uresničili njihovi zločinski naklepi. Pa naj imajo še tako vplivne zaščitnike!

Brnik - okno v svet

Minuli petek so odprli novo letališko zgradbo ljubljanskega letališča na Brniku, ki je po koristni površini (5.400 kvadratnih metrov) skoraj štirikrat večja, kot je bila stara, ki je imela samo 1.400 kvadratnih metrov. Odslej bo letališče lahko sprejelo nad 2000 potnikov na uro, kljub temu pa bo tudi nova zgradba čez štiri ali pet let, ko načrtovalci pričakujejo letni promet milijon potnikov, verjetno že premajhna.

Pristaniška zgradba, ki sodi med največje in najmoderneje opremljene v Jugoslaviji, ima tri etaže, v katerih imajo svoje prostore predstavnosti, potovalni uradi, restavracija in center za vodenje letal, na razgledni ploščadi pa je prostora za 400 ljudi. Poleg izredno prijetne in praktične erhitektonske zasnove stavbe je treba omeniti zlasti transportni trak za prtljago, ki zmore do sto kosov prtljage v petih minutah, kar pomeni borih deset minut dela ob polnem potniškem letalu DC 9. Prav tako pa napravijo na obiskovalca globok vtis tudi elektronske tehtnice ter zlasti kontrolne in signalne naprave.

Na letališču Brnik pa s tem dela še niso končana. Še letos bodo razširili tudi ploščad za letala, tako da bo na njej prostora za deset letal DC 9 hkrati (doslej 5 takih letal), kar bo veljalo 6,5 milijona din, medtem ko je investicija za pristaniško zgradbo znašala 50 milijonov. Prav tako bodo letos začeli podaljševati tudi vzletno oziroma pristajalno stezo (investicija 12 milijonov din), in sicer od sedanjih 3000 na 3400 metrov, tako da bodo z nje lahko poletela največja, polno obremenjena letala, kot so DC 10 (235 ton težak, dolg 55,5 metra, krila 49,17 m, širok 6,2 m, 12 članov posad-

ke, 345 potnikov, (po 9 v eni vrsti, 124 tisoč litrov goriva), in jumbo-jeti (353 ton, 142.000 litrov goriva, 425 potnikov), kar doslej na tem letališču ni bilo mogoče.

Ljubljansko letališče Brnik je tehnično in sploh vsestransko najbolje opremljeno letališče v Jugoslaviji ter predstavlja široko odprto okno v svet.

Proti nacionalističnim hujskačem je treba nastopiti z vso odločnostjo

Ob koncu minulega tedna je zasedalo v Celovcu deželno vodstvo koroške KPÖ, ki je razpravljalo o trenutnem položaju, še posebej — kakor je rečeno v tozadevni objavi za tisk — o politični krizi v koroški SPÖ ter o prizadevanjih, da bi na Koroškem znova prišlo do „vroče jeseni“. Deželni sekretar Raimund je v svojem poročilu naglasil, da se koroški komunisti izrekajo proti vsem prizadevanjem, ki razpihujejo nacionalistične emocije, zastupljajo ozračje med obema narodnostima, zavlačujejo uresničitev pravic koroških Slovincov v smislu člena 7 državne pogodbe in s tem delovne ljudi obeh jezikov odvajajo od njihovih bistvenih socialnih, gospodarskih in političnih problemov. Zato KPÖ odklanja tudi tako imenovano ugotavljanje manjšine.

Vodstvo koroške KPÖ je sprejelo posebno resolucijo, v kateri zvezno in deželno vlado ter parlament poziva, naj z vsemi sredstvi nastopijo proti nacionalističnim hujskačem, ki razpihujejo narodnostno mržnjo na Koroškem ter nosijo krivdo za poslabšanje odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo. Posebej obsoja resolucija priprave za odkritje spomenika takojimenuvanim odganim ob Krki, s katerim hočejo — kakor je rečeno v resoluciji — večno včerajšnji krogi naknadno rehabilitirati Hitlerjevo napadalno vojno, ki je privedla do množičnih deportacij po vsej Evropi ter je stotisoče Avstrijcev in Jugoslovancev stala življenje in zdravje.

„Ta načrtna prizadevanja so naperjena proti interesom Avstrije ter povzročajo veliko škodo ugledu naše nevtralne države v svetu. Toliko bolj je zato treba obsojati ravnanje tistih oblasti, ki za take škodljive dejavnosti dajejo celo uradna dovoljenja.“

Združeni narodi so pred časom sprejeli program že drugega desetletja razvoja. K temu, da posvetijo temu problemu toliko pozornosti, jih je silil izredni pomen stopnje razvoja tudi tistih držav in narodnih gospodarstev, ki danes zaostajajo za razvitimi državami, tako zaradi hitre rasti materialnih dobrin kot tudi zaradi splošnega družbenega napredka.

Države v razvoju ali tako imenovani „tretji svet“, kot je znano, že dolgo in vedno močneje predstavljajo problem, ki po svoji tematiki zadeva ne samo „vest človeštva“ iz altruističnih razlogov, temveč je osrednje vprašanje svetovnega gospodarskega razvoja spričo nastale polarizacije sedanosti na bogate in revne, na samostojne in odvisne. Postaja čedalje bolj dokazano in jasno, kako malo je verjeten nadaljnji evolutivni razmah razvitih držav, ki bi še naprej ustvarjal obstojča nesorazmerja. Če beda nerazvitih ni več posledica nedejavnosti, pač pa kapitalistične akumulacije, kolonialne prisile in sistema stalnega rušenja ravnotežja v svetu, tedaj se mora ta sistem opustiti in preiti v novega.

Podatki opozarjajo danes na ogromne razlike med razvitimi in nerazvitimi. Razviti del svetovnega prebivalstva sestavlja 34 odstotkov, nerazviti pa 66 odstotkov vsega obstoječega življa. Narodni dohodek razvitih se giblje

med 1500 in 6500 dolarjev na prebivalca, nerazvitih pa znatno nižje. Med 100 v srednji Aziji in 400 dolarjev v Južni Ameriki, če pogledamo na primer najmanj napredne predele, v katerih je tudi pismenost nizka, življenjska doba pa kratka. To je ustvaril sistem, ki ni dovolj močan, da bi stvari spremenil na bolje, kajti razlike še vedno rastejo, namesto da bi se zmanjševale.

Države v razvoju v drugem desetletju svojega napredka

Eden od bistvenih dejavnikov sodobnega sveta, od katerega si človeštvo zavestno največ obeta, je znanstveno-tehnična revolucija. Državam v razvoju pomeni močno sredstvo za dimenzioniranje proizvodnje, za obvladanje mednarodnega trga, za še brezobzirnejšo borbo v tuji konkurenci in gonji za profitom. Tu je tudi vzrok za tako imenovani „BRAIN-DRAIN“, to je privabljanje in „kraj“ strokovnjakov, za koncentracijo finančnega kapitala, za velike šanse po politični prevladi, kot jo izvaja na primer Amerika. Prišlo je do tehnološke-

ga prepada, ki ga težko premostijo celo bogatejše, razvite države. V tem je nesoglasje med Ameriko in Evropsko gospodarsko skupnostjo, vidno v številnih odtentkih, pa tudi grobih črtah in sporih.

Prvo dekada razvoja držav, ki jih OZN ocenjuje kot nerazvite, takšno in podobno dogajanje postavlja v razdobje po letu 1960. Resolucija glavne skupščine tedaj omenja za glavni smoter nalogo

doseči približno 5% porast proizvodnje na leto in hkrati pomoč razvitih držav v razvoju v obliki 1% svojega narodnega dohodka. Po desetih letih je mogoče ugotoviti, da navzlic nekaterim uspehom pričakovani rezultati niso doseženi. Zaostala je predvsem proklamirana mednarodna delitev dela, ki omogoča v pozicionem primeru gospodarsko enakopravnost in višjo življenjsko raven.

Upoštevajoč ta in še druga dejstva razvoja držav, ki jih obdaja atribut nerazvitosti, OZN proglašaja za nujno potrebno in nepogrešljivo nadaljnjo borbo s konkret-

nejšimi cilji v razdobju 1971-1980, in to imenuje druga dekada razvoja oziroma napredka razvitih. Poleg vodne deklaracije obsega ta dokument v drugem delu cilje glede obče gospodarske rasti, v tretjem delu pa ukrepe praktične politike, kjer je govora o mednarodni trgovini, gospodarskem sodelovanju in regionalni integraciji, virih financiranja razvoja, znanosti in tehnologiji, družbenem razvoju, rasti proizvodnje, tempu industrializacije, razvoju infrastrukture in o pogojih planiranja.

V tem okviru je posebno važno, kaj razume dokument kot družbeni razvoj. Sem sodi ves napredek na področju izobraževanja in znanja, zdravstva, demografske politike, prehrane, stanovanjskih razmer, zaposlovanja in življenjskega okolja. To je splet činiteljev, od katerih je prvenstveno odvisna življenjska raven človeka; ta kompleks vprašanj pa se po kriterijih in vrednotenju OZN stavlja v drugi dekadni razvoja na vidno mesto in s tem dobiva značaj prioritarnosti, kateremu se nobena država pri svojih razvojnih načrtih ne bo mogla in ne bo smela odtegniti. To pa pomeni, da postaja aktualna zahteva po večjih naložbah za ustvarjanje pogojev za naprednejšo rast in razvoj človeka v demografskem in splošno družbenem pogledu.

POŠIROKEM SVETU

NOVA GORICA. — Letošnje priveditve v počastitev občinskega praznika v Novi Gorici so potekale predvsem v znamenju 25-letnice začetka graditve Nove Gorice. Na slavnostni seji občinske skupščine je govoril podpredsednik republiškega izvršnega sveta SR Slovenije Zvone Dragan, ki je zavzel stališče tudi k odnosom s sosednimi narodi in državami. Poudaril je, da velja jugoslovansko-italijanska meja za eno najbolj odprtih v Evropi, kar potrjuje, da razlike med družbenimi sistemi niso ovira za široko odpiranje državnih meja, za uspešen razvoj med državami in narodi, če temeljijo na skupnih interesih, enakopravnosti in medsebojnem razumevanju. Korenine tega sodelovanja segajo v viharno obdobje druge svetovne vojne, je naglasil podpredsednik slovenske vlade, zato je logičen sedanji skupni interes za odločno borbo proti vsem oblikam oživljanja neonacizma in fašizma, pa naj se pojavljajo v Italiji ali Avstriji ali kjerkoli drugod. „To je zagotovilo, da te napredne sile tudi v prihodnje ne bodo dovolile zatiranja med narodi, ne glede na večino ali manjšino, kajti tam, kjer ni svobode za manjšino, se kaj rado zgodi, da slej ko prej ni svobode tudi za večino.“ Vsestransko aktivno sožitje med obema državama ter med slovenskim in italijanskim narodom je tipičen dokaz, da se da tudi odprta vprašanja hitreje reševati, če se premaga nacionalizem in malomeščanski provincializem in se upoštevajo dejanski obojestranski interesi, kar pa žal ne velja za sosednjo Avstrijo in avstrijsko Koroško, je dejal Zvone Dragan.

PRAGA. — V zadnjem času je prišlo na avstrijsko-češkoslovaški meji že ponovno do incidentov, ki močno bremenijo odnose med obema državama. Ob ponovnem vdoru avstrijskega športnega letala na češkoslovaško ozemlje v Pragi poudarjajo, da gre pri teh poletih očitno za vohunske polete avstrijske vojske ter grajajo avstrijsko vlado, ki bi se rada znebila vse odgovornosti s tem, da zviška zavrača upravičene proteste češkoslovaških oblasti. Kateri avstrijski ali morda celo neavstrijski krogi imajo interes na tem, da se z nenehnimi provokacijami torpedirajo in ovirajo prizadevanja za izboljšanje avstrijsko-češkoslovaških odnosov, v svojem komentarju sprašuje radio Praga.

SOLNOGRAD. — Na svojem kongresu v Solnogradu se je tako imenovana Avstrijska skupnost bavila tudi s problemi Slovincov in Hrvatov v Avstriji. Poudarjeno je bilo, da bo v odnosu do obeh narodnostnih skupnosti treba ustvariti zdravo podlago zaupanja ter je bilo opozorjeno na predlogo koroške sinode o sožitju nemško in slovensko govorečih sodeželanov. Z ozirom na razvoj slovenske gimnazije v Celovcu je bilo ugotovljeno izboljšanje na področju solstva v korist manjšine, glede dvojezičnih šol pa so se na kongresu zavzeli za uvedbo možnosti odjave namesto sedanje obveznosti prijave k dvojezičnemu pouku.

WASHINGTON. — Senator Edward Kennedy je znova ostro kritiziral predsednika Nixona in njegovo vlado, čes da nadaljujeta v Indokini svojo staro politiko ter kršita pariške sporazume o ustavitvi sovražnosti v tem delu sveta. Hkrati pa je senator Kennedy kritiziral tudi južnovietnamski režim, kateremu je na podlagi konkretnih primerov in dokumentov očital, da ne spoštuje sporazuma o izpustitvi političnih jetnikov.

PEKING. — Kot prvi predsednik neke zahodnonemške države biva francoski predsednik Georges Pompidou na uradnem obisku v LR Kitajski. Za ta obisk se je Pompidou odločil na podlagi povabila, ki ga je prejel že njegov predhodnik Charles de Gaulle, ki pa zaradi svojega predčasnega odstopa leta 1969 ni več prišel do tega, da bi potoval na Kitajsko. Sicer pa je bila Francija med prvimi državami, ki so navezale diplomatske odnose z LR Kitajsko, in to že v času, ko se je Amerika s pomočjo svojih vazalov v OZN še uspešno upirala temu, da bi po številu prebivalcev največjo državo sprejeli v svetovno organizacijo.

TOKIO. — V japonski prestolnici se je sredo začela ministrska konferenca za multilateralne trgovinske pogajanja. Na konferenci, ki poteka v okviru sporazuma o trgovini in carinah (GATT), razpravljajo o nadaljnji liberalizaciji mednarodne trgovine. S tokijsko konferenco se pričenejo pogajanja, ki bodo predvidoma trajala do leta 1975 in ki naj bi privedla do novih smernic in pogojev v mednarodni trgovini.

BERLIN. — Z velikim zborovanjem so vzhodnem Berlinu obhajali mednarodni dan protifašističnega boja. Predstavniki Enotne socialistične partije Albert Nordens je v svojem govoru poudaril, da Nemška demokratična republika s svojo državno politiko uresničuje težnje borcev proti fašizmu.

SPD „Drabosnjak“ priredilo izlet v Slovenijo

Letos smo na Kostanjah obnovili Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak“ in tako po dolgotrajnem mirovanju spet pričeli delovati. Že na občnem zboru smo se dogovorili, da bomo letos organizirali nekaj prireditev. Naš sklep ni ostal pri besedah. Kot znano smo že nekaj tednov po občnem zboru imeli skriptično predavanje o lužičkih Srbih. Po uspehu te naše prve prireditve pa smo pričeli s pripravami našega društvenega izleta v Slovenijo.

V nedeljo 9. septembra je bilo tako daleč. 40-sedežni avtobus podjetja Sienčnik je bil skoraj premajhen, tako, da smo morali uporabiti še dodatne sedeže. Prav prijetno je bilo, ko smo videli, da nas bo vozil naš ožji rojak Miha Einspieler in je zato v avtobusu takoj zavladalo domače vzdušje. Pot nas je vodila najprej v Lipo, kjer je pristopilo še nekaj domačinov, zatem pa smo se preko nove avtoceste podali proti Ljubelju.

Lep sončen dan nas je spremljal vso pot. Naš cilj je bila Postojna, pred tem pa smo imeli priložnost občudovati lepe kraje Slovenije. Naš šofer Miha nam je med vožnjo razlagal zgodovinske zanimivosti predvsem iz minule vojne, ki je za slovenski narod pomenila največje trpljenje in tudi zmago nad fašizmom. Seveda smo med poljo prepevali slovenske pesmi in se večkrat tudi ustavili, da smo pogasili žejo. Povsod so nas hitro in dobro postregli. Tisti, ki so se prvič vozili po Sloveniji, so videli, da ni tako kot so jim to razlagali naši nasprotniki, češ, da je Slovenija oz. Jugoslavija zaostala dežela, da tam zatirajo malega človeka itd. Videli smo nasprotno, turizem je močno razvil, industrija razpredena po vseh večjih krajih. Prav je, da človek tudi sam kaj vidi in da ni odvisen od tistega, kar mu tolmačijo drugi. Ob takih razgovorih in prepevanju pesmi smo prispeli v Postojno. Ogladali smo si Postojnsko

jamo in občudovali lepote, ki jih je v tisočletjih oblikovala narava.

Zadovoljni in polni lepih vtisov smo se vračali proti domu. Sicer smo se mislili vrniti preko Bleda in Podkorena, a čas je bil prekratek, zato smo sklenili, da bo naš prihodnji izlet vodil na Gorenjsko. Našemu društvenemu odboru, posebno pa predsedniku Hanziju Lesjaku se zahvaljujemo za organizacijo izleta in se veselimo že prihodnjega.

Član društva

POPRAVEK

V zadnji številki se nam je pri objavi govora predsednika Zveze koroških partizanov Karla Prušnika-Gašperja na 2. tovariškem srečanju v Robežu pripetila napaka, ki je bistveno spremenila določeno izjavo govornika. Zadnji odstavek omenjenega govora se mora pravilno glasiti:

Koroški partizani ne zahtevamo nobenih privilegijev. Odločno pa zahtevamo od zvezne vlade, da nam pusti izročiti to, kar je naše, kar smo zaslužili kot borci za svobodo, tudi za osvoboditev Avstrije. Prav tako pa smo bližji partizani tudi vsa poveljna leta delali za krepitev temeljev republike Avstrije in za utrjevanje demokracije; svarili smo oblasti pred novo se porajajočim fašizmom, da se le-ta ni še bolj razbohotil.

ohranitev zdravega okolja že leta opozarjajo na neznosne razmere, ki vladajo v koroškem vodovju, se na tekočih vodah ni mnogo spremenilo. Saj bi se na jezerih tudi ne, če ne bi gostinci sami prišli do zaključka, da ob onesnaženih jezerih ne bi bilo več tujkega prometa in seveda tudi ne dohodkov. Prav to spoznanje je bilo povod, da so ob koroških jezerih začeli graditi kanalizacije, tako da rešijo jezera pred okuženjem in tujski promet pred gospodarskim polomom. Kako bodo rešili koroške tekoče vode pred nadaljnjim onesnaženjem, je pa drugo vprašanje, saj so v tem primeru prizadeti kvečjemu ribiči, ki pa niso tako „pomembni“ v gospodarstvu. Industrija se ne meni mnogo za proteste in pridno spušča strupene odplake v potoke in reke. Zato obstoja upravičena nevarnost, da bodo na zemljevidih za biološko kakovost tekočih voda morali kmalu spremeniti oznake rek in potokov v prid črni barvi in v škodo modri.

Dvojezična vzgoja najboljša pot do sporazumevanja med obema narodoma v deželi

Sola se je že pričela in samo nekaj dni je še časa za prijavo otrok k dvojezičnemu pouku. Obe slovenski osrednji kulturno-prosvetni organizaciji Krščanska kulturna zveza in Slovenska prosvetna zveza sta izdelali in razposlali gospodinjstvom oziroma staršem na dvojezičnem ozemlju pismo s sledečo vsebino:

Ob začetku novega šolskega leta Vas hočemo ponovno opozoriti na možnost prijave Vašega otroka k dvojezičnemu pouku, kakor to predvideva manjšinski šolski zakon. Prosim Vas, da trezno preudarite vse prednosti znanja dveh jezikov že v najmlajših letih ter se nato poslužite svoje pravice. Mislimo, da nam ni treba posebej razlagati koristi znanja dveh jezikov, ki se jih otrok lahko in hitro priuči. Kajti to je znanstveno dognano in povsod po svetu se trudijo v to smer. Tako šolanje priporočajo tudi najuglednejši pedagogi po vsem svetu.

Koroški Slovenci imamo to možnost že doma, ko otroka učimo svoje materinega jezika. Okolica in sola pa ga naučita drugega deželne jezika. Zato ima naš otrok pri vstopu v prvi razred najboljše pogoje, da se v obeh deželnih jezikih izpopolni in se priuči njune knjižne oblike. Če torej bočete svojemu otroku dobro, potem mu ne jemljite te lepe možnosti, za katero ga bodo njegovi sošolci kasneje v življenju zavidali.

Dognano je, da otroka učenje dveh jezikov v osnovni šoli nikakor ne obremenjuje, nasprotno, njegovo mišljenje s tem postane bolj razgibano in mu pozneje olajša učenje tretjega in četrtega jezika. To še posebej velja za učenje ostalih slovanskih jezikov, ki postajajo iz leta v leto bolj važni za mednarodne odnose.

Čeprav drži, da je slovenščina jezik razmeroma majhnega naroda, je vendar za naše kraje v času odprtih meja in dobrega sosedstva poleg nemščine najpotrebnejši jezik. Svojega otroka lahko prijavite pri upravi šole v prvih desetih dneh po začetku šolskega leta.

Priporočilo se je pridružil tudi poslevoedeči predsednik deželne šolskega sveta, deželni poslanec Josef Guttenbrunner, ki je med drugim napisal:

„Je besser ein Mensch die Sprache beherrscht, um so besser kann er sich mit anderen Menschen auseinandersetzen und verständigen und so auch für sich ein menschenwürdiges Dasein gewinnen und sichern. Der Mensch lernt jedenfalls die Sprache seiner Mutter. Mit der Muttersprache wächst er auf und sie ist die Sprache, die er am besten beherrschen wird, wenn sie auch seine Bildungssprache in der Schule ist. Der muttersprachliche Unterricht ist eine unersetzliche Bedingung für die Gewinnung und Sicherung eines menschenwürdigen Daseins und wie dieses daher ein Menschenrecht. Jedes politische Gemeinwesen, das das Recht auf Menschenwürde ernst nimmt, sorgt daher für einen guten muttersprachlichen Unterricht in der Schule und durch die Schule.“

Die Muttersprache ermöglicht unmittelbar freilich nur Auseinandersetzung und Verständigung, Zusammenleben und Zusammenarbeit mit Menschen der eigenen Sprache. Zur notwendigen Auseinandersetzung und Verständigung, zum Zusammenleben und Zusammenarbeiten mit Menschen einer anderen Sprache ist es erforderlich, diese zu beherrschen. Es ist nabeliegend, daß das die Sprache derjenigen ist, mit denen man im täglichen Leben am meisten zu tun hat. Für die Slowenen ist das die deutsche Sprache. Für sie ist es selbstverständlich, auch diese Sprache erlernen zu wollen. Aber auch dafür kommt dem muttersprachlichen Unterricht große Bedeutung zu, weil die Beherrschung der Muttersprache die beste Voraussetzung für die Erlernung einer Fremdsprache ist.

Obwohl die im Geltungsbereich des Minderheiten-Schulgesetzes für Kärnten gebotene Möglichkeit, den Unterricht auch in slowenischer Sprache zu erhalten, rechtlich verschieden beurteilt werden mag, hängt es bei allen Möglichkeiten, die die Schule den Kindern bietet, immer auch von den Eltern ab, ob sie genützt werden. Die Entscheidung der Eltern für die Teilnahme ihrer Kinder am Unterricht in ihrer slowenischen Muttersprache nimmt für die Kinder die Lebenschancen wahr, die mit Beherrschung der Muttersprache verbunden sind, nämlich den Schlüssel zur Gewinnung und Sicherung eines menschenwürdigen Daseins zu erhalten und zu gebrauchen. Wer aber seine Kinder deutscher Muttersprache zum zweisprachigen Unterricht anmeldet, bietet diesen die erweiterten Lebenschancen, die sich aus der Fähigkeit der Auseinandersetzung und Verständigung in einer Fremdsprache vor allem dann ergeben, wenn es um das Zusammenleben und Zusammenarbeiten im eigenen Land geht.

Zveza slovenskih izobražencev vabi na

OBČNI ZBOR

v petek 28. 9. 1973 ob 20. uri v Delavski zbornici v Celovcu (Arbeiterkammer) s sledečim dnevnim redom:

1. Univerzitetni profesor dr. Aleksander Issatschenko predava o nalogah in ciljnih visoke šole za izobraževalne vede v Celovcu.
2. Občni zbor: dopolnitev pravil, poročilo odbora, volitev novega odbora, slučajnosti.

Za zvezo slovenskih izobražencev:

Dr. Herman Velik Dr. Joško Tischler
podpredsednik predsednik
Prof. Jože Wakounig
tajnik

Onesnaženje vodovja ogroža človekovo okolje

Morda ste že videli zemljevide, na katerih so reke in potoki označeni v različnih barvah. Te različne barve predstavljajo biološko sliko kakovosti vode. Odgovorni izvedenci, ki se bavijo s tem vprašanjem, so tekoče vode razdelili na štiri kakovostne skupine. Tako predstavljajo I. skupino čiste vode, označene z **modro** barvo — II. skupino, zmerno onesnažene vode z **zeleno** oznako — III. skupino onesnažene vode z **rumeno** barvo ter IV. skupino — posebno onesnažene vode z **rdečo** barvo.

Za vode I. skupine je značilno, da je v njih zelo malo hranilnih snovi, zaradi tega so v njih slabi življenjski pogoji. Vode II. skupine so že nekoliko onesnažene, kar pomeni, da je v vodi dovolj hranilnih snovi, ki

dajo življenju v vodi, zlasti številnim ribam najboljše pogoje razvoja. V vodah III. skupine so življenjski pogoji že slabši; voda je tako onesnažena, da že primanjkuje kisika, kar seveda ogroža življenje rib v rekah. V vodah IV. kakovostne skupine pa je voda že tako onesnažena, da višje razvite živali in rastline ne morejo več obstajati, ker jim primanjkuje potrebnega kisika. Poleg omenjenih skupin so še slabše vode, ki pa so označene s črno barvo. To so zastrupljene vode, ki imajo zoprni duh in so sivo črne barve. Primere za te vode imamo tudi na Koroškem: potok Cajna pod Dobračem (svinčeni rudnik), del reke Krke južno od Mosteca (kemična industrija), del reke Krčice in reka Ziljica.

Čeprav odgovorni dejavniki za

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„Slabo cenite svoje in moje življenje, dragi Riegel. Nikar si ne ženite k srcu. Kako ste prebledeli! ... Sedite nazaj za volan in peljite, kamor sva namenjena!“

Ko sta se odpeljala, je nadaljeval:

„To je najmodernejši peklenski stroj, naš izum. Spričo svojega nezavidljivega položaja sem se dal poučiti tudi o najnovejših dosežkih v tej zahrbtni rušilni tehniki. Živ je ... Kako živahno tiktaka ura, kot srce lahkoatleta!“ je rezko govoril major in tiščal težko kovinsko škatlico k ušesu.

„Neverjetno, gospod major! To mi je nekdo podtaknil, ko sem šel v garažo po avtomat,“ se je izgovarjal šofer in pritisnil z nogo na plin.

„Kar poženite do mostu!“

Gume so cvilile, iz kota v kot ju je metalo, ko sta rezala serpentine. Ob lesenem mostu, ki je bil zgrajen tik ob porušnem betonskem, je šofer ustavil.

Major je stegnil roko čez ograjo in z očmi sledil kovinskemu predmetu, dokler ni pljusnil v valove zelene, kalne reke. Odjeknila je silovita eksplozija in voda je kakor gejzir brizgnila pod oboke.

„Greval Naj si policija razbija glavo, kje in zakaj je počil!“

Zaloputnil je vrata in se zavalil na zadnje sedeže. Iz previdnosti ni več sedel na sprednjem, smrtnem sedežu ob šoferju; v prednji sedež in ob straneh si je dal vgraditi jednoliko ploščo, pa še avtomat je imel vedno pri sebi.

„Da, Riegel, pazite na ljudi iz divizije Brandenburg in na tiste naše, o katerih sem vam že pravil. Prav ti so nama podtaknili mino. Čez pol ure ali uro bi verjetno zoglenela v plamenih v kakšnem obcestnem jarku ... Oni pa bi napisali poročilo in osmrtnico. Morda bi kateri spregovoril še kakšno ganljivo besedo na najinem grobu.“

„Gospod major“, je spregovoril šofer, ki je bil še vedno ves blede in so mu roke na volanu lahno trzale, „saj

pazim na vsakogar. Nikomur več ne zaupam, oprostite mi, da sem spregledal. Namesto da bi jaz vas, rešujete vi mene.“

„Drug drugega bova reševala,“ je dejal major in si prižgal cigaro. Zdaj, ko je napetost popustila, so tudi njemu orosile čelo znojne kapljice. „Kako pa je s sovražniki z one strani?“

„Sel sem na zvezo, kot ste mi naročili. Zelo so nezaupljivi in previdni. Zadovoljni so bili s podatki, ki ste mi jih dali, prav tako z naboji za pištolo. Dal sem jim malo, samo toliko, kolikor lahko brez suma da šofer.“

„Kaj hočejo?“ je suho in nestrčno vprašal Wolf, ki je vedel, da sta Nestor in Tonček vztrajna kot lovski psa.

„Vas hočejo, gospod major,“ je odgovoril šofer neprizadeto. „Mrtvega ali živega. Rajše seveda živega!“

Majorju se je glas rahlo tresel: „Ali ste jim povedali, da sem edini v štabu, ki se zavzema, da vasi okoli jezera ne bi zravnali z zemljo in da ne bi uničevali njihovih družin?“

„Seveda, gospod major. O vas sem povedal vse najboljše.“

„Pa ja ne toliko, da bi me lahko kooptirali v centralni komite?“ se je Wolf skušal pošaliti.

„Skorajda,“ je odvrnil Riegel.

„Pa drugače? Kako kaj deklet?“

„Ni zadovoljna z menoj in ne jaz z njo. Pred tem je bilo vse mnogo lepše. Zdaj je nekaj leglo vmes, kar naju razdvaja. Misli, da je zastran mene zabredla v težave ... jaz pa, da sem zavoljo nje ...“

„Potolažite jo, dal vam bom možnost, da bo zadovoljna z vami. Prav tako bova ukrenila vse, da vosovci ne bodo izgubili upanja, da me dobijo, čeprav bova stvar odlagala v nedogled.“

„Kot sva se dogovorila, sem se jim ponudil, da grem takoj v hosto. Odklonili so, češ da tu, kjer sem, mnogo več koristim in da mi vse to štejejo v dobro.“

„Pazite, Riegel, da ne nasedete kakšni njihovi provokaciji ali izsiljevanju.“

„Nikakor, gospod major. Preveč ste storili zame dobrega, da bi vas lahko izdal, ne glede na to, v kakšne okoliščine bi zašel in kakšen pritisk bi izvajali nad menoj.“

Riegel je vozil naglo in divje. Tako sta bila zatopljena v pogovor, da se sploh nista ozirala na gore, gozdove in zaselke, ki so bežali mimo.

„Ali se bova ustavila v gostilni?“ je vprašal kot navadno šofer, ko je zagledal pročelje velike hiše na klanecu.

„Dobro, pa se ustaviva. Samo toliko, da popijeva pivo. Šofer je v elegantnem loku zavil med kostanje in zavrl, da je pesek skominavo zaškripal pod gumami.

Major je šel v sobo za goste, šofer pa se je ustavil med vojaki v pivnici in naročil točajki, naj gospa postreže šefu.

„O, Helmut,“ je zavzdihnila Doris v belem predpasniku, sijočih očih in lic. „S čim ti lahko postrežem?“

„Mudi se nama. Zvrnila bi samo vrček piva, če imate sveže nastavljeno.“

„Zate imamo vedno nastavljeno, Helmut, čeprav si zadnje čase tako redek gost,“ je dejala očitajoče.

„Za to je več razlogov. Povedal ti jih bom zvečer, ko se bom malo dlje pomudil pri tebi.“

Njene obilne prsi so vzvalovile in oči zažarele, da je postalo tudi njemu vroče spričo ognjene privlačnosti te zdrave in zmeraj po moškem hrepeneče ženske.

Odhitela je, pa se je brž vrnila s pivom in prisedla. Nagnil je vrč in zliil polovico hladne tekočine v dušku vase. Potem jo je pobožal po roki, ki je gola ležala na mizi, in ji zaupljivo šepnil:

Vtisi in spoznanja

z letošnjega potovanja naših maturantov

Letošnje maturitetno potovanje po Jugoslaviji v času od 20. do 31. avgusta je bilo najdaljše in predvsem tudi najzanimivejše od vseh poprejšnjih; bilo je zares čudovito.

Potovanje so brezhibno organizirali direktor geografskega inštituta Ljubljanske univerze tov. dr. Vladimir Klemenčič in njegova sodelavca tov. Ivo Furlan in Tone Gosar. Pod skrbnim vodstvom teh mednarodno priznanih strokovnjakov na geografskem, etnografskem, sociološkem in zgodovinskem področju ekskurzija ni potekala samo v edinstvenem vzdušju, temveč je posredovala slehernemu udeležencu ob živem stiku z narodi SFR Jugoslavije in ob neposrednem stiku z njihovim življenjem ogrožen vpogled v zgodovinski ter ekonomsko-socialoško-etnični ter kulturni razvoj te napredne dežele.

Poleg tekočih, znanstveno zasnovanih komentarjev med potjo je vsak član ekskurzije dobil pregleden zemljevid Jugoslavije z zaznamovano smerjo potovanja ter zelo izčrpen in zanimiv vodič skozi pokrajine in mesta ob poti. V vsaki „postojanki“, kjer smo se ustavili, je dodatno prejel nalogo vodiča domača univerzitetni profesor — geograf, najboljši poznavalec krajevni razmer. Še za to je poskrbelo naše „modro vodstvo“, kakor smo ga šaljivo imenovali, da smo se profesorjem in predstavnikom ustanov, ki so nam prirejale tople sprejeme, za spomin na potovanje lahko oddolžili s primernim najnižjim darilom.

Pot nas je vodila preko Ljubljane, novega mesta, Beograda in Skopja do Sv. Nauma na skrajnem jugu Jugoslavije, da omenim le glavne postojanke. Sv. Naum z neprecenljivo kulturno-zgodovinsko dragocenostjo namostana Monastir leži ob Ohridskem jezeru, čudovitem, še povsem nedotaknjemem biseru na jugoslovansko-albansko-grški meji.

Povsod, še posebno prisrčno pa v Skopju in Prizrenu, so nas bratsko sprejeli visoki predstavniki republik in krajevni politični organizacij in kulturnih ustanov. Tako nam je na primer v Skopju, po potresu leta 1963 popolnoma obnovljeni, izredno toplo, bratsko dobrodošlico podpredsednik SZDL Lazarevski, medtem ko nam je univ. prof. dr. Orde Ivanovski v svojem izredno zanimivem in izčrpnem predavanju posredoval pregledno sliko zgodovinskega razvoja tega razgibanega predela. Sprejema so se udeležili med drugimi tudi predstavniki socialistične zveze, mestne konference zveze komunistov, mestne skupščine, mladine, nadalje predstavniki inštituta za nacionalno zgodovino, predsednik komisije za meddržavne odnose, zastopniki osnovne turške šole Tefiusur ravnatelj gimnazije „Josip Broz Tito“ ekonomskega učilišča „Boris Kidrič“ in pedagoške gimnazije „Svetilnik Marko“. Ob sproščeni koktejlu, ki je sledil uradnemu delu sprejema, se je razvila živahna razprava predvsem o domačih problemih ter o reševanju manjšinskega vprašanja v Jugoslaviji.

Povsod, kjer sta se ustavila Sienčnikova velebus in bus (katerima so spretno roke maturanta prilpile na svojo našo „vizitko“), smo z začudenjem ugotovili, kako podrobno so o naših vprašanjih obveščeni tudi prosti domačini — še posebej mladina — ki so nas spontano obstopili.

Ko sem pred desetimi leti potoval z našimi prvimi maturanti po skoraj vsi, vendar zaradi potresne katastrofe skoraj vsi potji (sicer v obratni smeri), so na primer v Prizrenu, slikovitem in zelo kontrastnem mestu na jugu Kosmeta z močno razgibanim zgodovinskim razvojem in pestro zmesjo najrazličnejših narodnosti (Albanci, Makedonci, Grki, Srbi,

Turki, Bolgari, Romuni itd.), vedeli za koroške Slovence le poedini starejši ljudje.

Tokrat smo zlasti tudi od mladine zvedeli podrobnosti jugoslovanske rešitve manjšinskega vprašanja. Vse narodnosti so enakopravne. V avtonomni pokrajini Kosovo-Metohija so zastopane v vseh političnih gremijih. V šolstvu so obvezni državni jezik, materinščina ter vsaj en jezik sosedne narodnostne skupine. Tako se na primer Albanec in Makedonec lahko brez težav zmenita tako v albansko kot v makedonščini.

Opazil sem, s kakšno dinamiko so v kratkem obdobju desetih let napredovali kraji in kako so se razgibali dokaj dolgo pretežno nepismeni narodi v vsakem oziru. Predvsem pa so maturanti in profesorji ob živem stiku s prebivalstvom spoznali, da je SFR Jugoslaviji uspelo uresničiti geslo o bratstvu in edinstvu, da so jugoslovanski narodi in narodnosti dejansko enakopravni in da so manjšinski problemi za vse zelo zadovoljivo rešeni.

Za naš mali slovenski narod na Koroškem, ki živi pod neprestanim germanizatorskim pritiskom močnih, manjšini sovražnih nacionalističnih, fašistično nastrojenih velenemskih krogov, je to spoznanje posebno dragoceno. Na svoje oči in ušesa smo se prepričali, da so načrtno in redno strupeno proti naši matici državi usmerjeni članki v listih teh krogov gola laž in nevoščljivost. Dovolj argumentov smo lahko zbrali na na-

DVOJEZIČNOST

je dosledno uveljavljena povsod, kjer živi več narodnostne skupnosti

šem potovanju, da bomo take izpade zoper Jugoslavijo znali sproti zavrtači ter pričati o resnično demokratičnem ustroju „diktatorične“ SFRJ, medtem ko v naši tako „demokratični“ republiki Avstriji manjšinsko vprašanje še zdaleka ni zadovoljivo rešeno.

Ze 18 let čakamo koroški Slovenci, da bi Avstrija izpolnila obveznosti, ki jih je prevzela v členu 7 državne pogodbe napram koroškim Slovincem in gradiščanskim Hrvatom. Na tej državni pogodbi temelji svoboda in neodvisnost druge avstrijske republike. Pogodba je z medsebojnimi uradnimi podpisi potrjen dogovor med partnerji. SFR Jugoslavija je kot sopodpisnica partner te pogodbe. S svojim podpisom je pristopila k avstrijski državni pogodbi ter priznala meje iz leta 1937. Kljub temu trdijo nacionalistični, tudi v najvišjih političnih forumih zasidrani krogi, da stremi Jugoslavija na svojem severu za spremembo meja.

Treba bo tem krogom nedvoumno pojasniti, da ima partner možnost odstopiti od pogodbe, če se drugi partner prevzetih obveznosti ne drži. Z mariborskim „Večerom“ lahko izjavimo, da gre pri državni pogodbi v bistvu za diktat Avstriji, katerega je le-ta dolžna izpolnjevati! In le ob strogi izpolnitvi vseh členov bo mogla pogodba obveljati. Kdo torej ogroža avstrijsko mejo na jugu? Tisti, ki se drži dogovora ali oni, ki ga le površno ali sploh ne izpolnjuje?

Napredna slovenska mladina ne bo dopuščala, da bomo koroški Slovenci enakopravni samo pri plačevanju davkov. Odločena je boriti se, če potrebno, z izčrpanjem vseh demokratičnih sredstev za popolno uveljavitev svojih pravic. Znala bo mobilizirati v ta namen tudi bratske narode Jugoslavije ter vse napredne sile sveta.

Kot avstrijski državljani si želimo normalnega vzdušja in normalnih stikov s sosedi v deželi. Druga „Irska“ bi prizadejala naši lepi Koroški in vsej Avstriji nepopravljivo škodo. Zato sem prepričan, da bodo avstrijske oblasti spregledale, da so s svojo dosedanja manjšinsko politiko v slepi ulici; prepričan sem, da se bodo v avstrijskem javnem življenju končno le uveljavili trezni, demokratični nazori, ki bodo v vprašanju narodnostnih manjšin zagotovili rešitve, kakršne smo imeli priložnost spoznati na tem našem potovanju. Tega si iskreno želimo.

Nemškonalnim skrajnežem, na čelu KHD, bo nujno treba odkopati vodo v politični areni. Bratom po krvi in po rodu, ki so se dali zaslepti, pa ponujamo bratsko roko, kot so si jo podali na primer Srbi, Makedonci, Šiptarji, Turki, Romi in drugi v avtonomni pokrajini Kosovo. Raznim Stukovnikom, Pustom in drugim nestrpnim s slovenskimi prijmi ki bi svetovali, da bi začeli razmišljati o svojem izvoru, da bi šli in se na lastne oči prepričali o razmerah in rešitvah na dvojezičnih in večjezičnih področjih Jugoslavije. Morda bi potem spoznali nesmisel svoje strupene gonje proti lastnemu rodu. Če takega preobrata v mišljenju neelastični starejši res ne zmorejo več, od mladine, ki je vse bolj omikana, to pričakujemo.

Potovanje maturantov in profesorjev slovenske gimnazije je potekalo naprej preko Dubrovnika in Splita po prelepem jugoslovanskem Primorju. Ta del potovanja je bil namenjen predvsem rekreaciji in zabavi. Zadnji postojanki na tej poučni ekskurziji sta bili Postojna z ogledom čarobne Postojnske jame ter Ljubljana, kjer so nam priredili visoki predstavniki političnih in kulturnih ustanov slavnostni poslovilni sprejem. Tod se je ekskurzija uradno zaključila z govorom podpredsednika Winklerja ter z zahvalnimi besedami zastopnikov maturantov in profesorjev.

Ob zaključku smem trdit, da je potovanje krepilo v vseh udeležencih spoznanje, da koroški Slovenci ne živimo osamljeni na otoku, ki ga skušajo razne neprijateljske struje obdajajočega nas nemškega morja prej ali slej pogoltniti, temveč da imamo široko zaledje in zaslonbo pri bratskih narodih Jugoslavije. To nam bo krepilo revolucionarnega duha, ki je izza dobe druge svetovne vojne zopet zaživel v vrstah naše mlade inteligence.

Pa tudi dejstvo, da naletimo na vedno širše razumevanje demokratičnih sil v lastni deželi in v svetu v smislu znanega koroškega umetnika Scharfa, da imenujem le enega predstavnika teh sil, nam budi nado v lepšo, skupno bodočnost narodov sosedov v deželi. V takih spoznanjih vidim bistveni smisel naših vsakoletnih potovanj.

Milan Kupper

Za Karavankami

Za Karavankami je svet —
nam svet — so sinja jezera in polja,
in narod čudovit kot cvet —
Tam narod čudovit je, dro!

Zavest ima in v krvi moč.
Značaj in volja krepka, silna
gorita v njem kot plamen vroč.
Moči voljne mu v srcu vro!

A glej, ta narod je preklet...!
Tuj rod mu krade zemlje ped.
O, tuj barbar mu tlači dušo
predolgih sedemnajst že let!

Za Karavankami je svet,
tam narod čudovit je, dro!
Moči voljne mu v srcu vro,
tuj rod mu krade zemlje ped —
O, dolgih sedemnajst že let
ta narod je preklet...!

Lad Grbec

Seminar slovenskih visokošolcev...

(Nadaljevanje s 3. strani)

Največje zanimanje pa je nedvoumno vzbudil zadnji referat Mirka Messnerja na temo „Neofašizem — vzroki in oblike njegovega nastajanja. Kakšno vlogo igrajo pri tem meščanske stranke. Koroška jesen 1972. Ali imamo na Koroškem in v Avstriji opraviti s fašističnim gibanjem? Socialna osnova šovinizma“. V začetku je referent navedel tri faktorje, ki ugodno vplivajo na neofašistično gibanje, in sicer: 1. da je fašizem v številnih državah na oblasli oziroma da obstaja v mnogih državah močno fašistično gibanje; 2. ekonomski faktorji (centralizacija kapitala, spojitve države z monopoli, poslabšanje položaja malomeščanstva; 3. podvig demokratičnega in delavskega gibanja, ki mu meščanski parlamentarizem ni več kos. Vendar fašizem danes ne more več nastopati kot pred 30 leti, ker se je razmerje sil med kapitalističnim in socialističnim svetom (s katerim je referent očitno menil države varšavskega pakta) spremenilo v prid socialistov. Tako je neofašizem prisiljen prilagoditi se današnji stvarnosti, je dejal referent, medtem ko je kršenje demokratičnih pravic ljudstva, ki je imperikalizmu imanentno, označil kot fašizacijo državnega aparata.

V svojem predavanju je Mirko Messner ugotovil, da so v Avstriji še posebno dani pogoji, ki ugodno vplivajo na novo fašistično gibanje. Tako je bila denificacija po vojni v Avstriji zelo skromna; naproti so se vse meščanske stranke razen KPA potegovala za nemškonalne volivce. Pri tem se je izkazala tudi socialdemokratska stranka, ki je — kakor je menil referent — ravno v manjšinskem vprašanju vedno sodelovala z reakcionarnimi in nemškonalnimi silami (primer: odprava dvojezičnega šolstva, zadržanje ob napadih na dvojezične napise, komisija za krajevne napise itd.). „Socialdemokracija veže delavce ideološko na meščansko državo, jih depolitizira in tako poveča akcijski radij šovinistov. Tako ima SPO največjo krivdo pri šovinistični gonji lanske jeseni, ker se noče zoperstaviti krogom KHD, katerega manifestacije nosijo očitno neofašistične tendence.“

Diskusija se je razvila predvsem v smer ocenitve KPA, če izvzame-

mo diskusijski prispevek učitelja Hudla, ki je govoril o protislovenski gonji v avstrijski vojski. Jože Messner je govoril o solidarnostnem odboru za pravice koroških Slovencev, v katerega je vključenih nad 20 organizacij. (Njegova kritika na račun pasivnosti osrednjih slovenskih organizacij do tega odbora je bila zavrnjena z ugotovitvijo, da te organizacije prvotno sploh niso bile vabljeni k sodelovanju, marveč so se jih pobudniki spomnili očitno šele tedaj, ko so videli, da drugod nimajo zaželjenega odziva — op. ured.). Medtem ko je referent menil, da je KPA edina prava zaveznica koroških Slovencev, pa je Vinko Wieser ugotovil, da je KPA že davno opustila stališča marksizma-leninizma ter se aranžirala z meščansko državo. Sicer ji je priznal, da si prizadeva za izpolnitev člena 7 državne pogodbe, vendar po njegovem mnenju tudi KPA manjšinskega vprašanja noče in ne more rešiti na revolucionaren način, ker se — kakor v vseh odločitvah — tudi v manjšinskem vprašanju postavlja na temelje meščanske države ter goji iluzijo v njo. Tako se tudi njena politika omejuje na rotenje, zahteve in prošnje, naj država končno uvidi svoje dolžnosti itd., samo nekoliko okrašen o revolucionarnimi frazami (pa tudi teh je vedno manj). Zato je po njegovem mnenju treba osnovati novo komunistično partijo, ki bo dejansko delovala na osnovi znanstvenega socializma, marksizma-leninizma.

Obiskovalci seminarja so si lahko ogledali razstavo „Sodobni problemi koroških Slovencev“, ki je s pomočjo geografskih kart, podatkov o ljudskih štetjih in o prijavah k dvojezičnemu šolstvu ter slikovnega gradiva v obeh deželni jezikih posredovala zanimiv pregled dejanskega stanja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Razstava, ki je skrbno urejena, bo kmalu prenešana tudi v Celovec.

Zborovanje študentov se je zaključilo s proslavo 50-letnice ustanovitve Kluba slovenskih študentov na Dunaju, na kateri je predsednik KSS Beril Wutte lahko pozdravil številne častne goste. Na sporedu je bil tudi odrski nastop „Ekstremist Matija Gubec“, nato pa je sledil ples, ki je trajal dolgo v noč.

Franci Zwittler ml.

